

Мирон Бендик, ректор

Уже понад 20 років УГКЦ вільно звершує свою апостольську місію в Україні. Цього часу було достатньо, щоб українське суспільство ближче пізнало цю Церкву і склало про неї, сподіваюсь, адекватну думку. У своїх головних рисах ця думка й досі формується на подоланні стереотипів, які в минулому створювалися замість об'єктивної інформації. Так, уже відійшли в минуле ідеологеми про «самоліквідацію» УГКЦ 1946 року чи про приналежність до неї мізерної жменьки маргіналів пенсійного віку. В УГКЦ також вбачали «троянського коня» Ватикану на православній канонічній території; «бандерівську Церкву», яка благословляла фашистів на звірячі розправи над мирним населенням; «польську Церкву», яка буде полонізувати українців; «галицьку Церкву», добру для Галичини й геть чужу для українського народу.

Такі й подібні міфи минулого поступилися місцем новішим – про УГКЦ як перешкоду в православно-католицькому діалозі; погромницю трьох православних єпархій у Західній Україні; про споруджений у Києві патріарший собор як вістря експансії уніатів на схід; про постійну кризу в УГКЦ між православною її обрядовістю і католицькою догматикою; про відсутність власного богослов'я і повну залежність від латинської еклезіології й, остаточно, від Римо-Католицької Церкви.

Беручи до уваги те, що останнім часом відбувається багато дискусій про богослов'я УГКЦ, ми, греко-католики, можемо відіслати скептиків до Катехизму УГКЦ, нещодавно опублікованого з благословення Синоду Єпископів. У цьому Катехизмі християнська віра висвітлена саме в богословській традиції УГКЦ. Самобутність богослов'я УГКЦ чітко проглядається при порівнянні Катехизму УГКЦ з «Катехизмом Католицької Церкви». Перебуваючи в «симфонії віри», ці Катехизми відмінні в богословських підходах.

Особливо цікавою і яскравою частиною богословської спадщини УГКЦ є її еклезіологія,

тобто бачення «єдиної, святої, соборної і апостольської Церкви». Згідно зі своєю еклезіологією, УГКЦ сповідує єдність Церкви в єдності її віри, православно окресленої в Нікео-Царгородському Символі віри. Всі помісні Церкви, чи то Сходу, чи Заходу, які так вірують, є єдиною Христовою Церквою.

Друга риса Церкви – святість – впливає з благодаті Святого Духа, яку християнин отримує у Святих Таїнствах. Повнота благодаті дарується в сімох Святих Таїнствах, якими, знову ж таки, живуть Церкви Сходу і Заходу і благодатність яких вони взаємно визнають. Звершуються Святі Таїнства церковною єрархією, тобто християнами, котрі отримали Таїнство Священства. Святість Церкви персоніфікується у житті праведників, залічених до лику святих.

Соборність Церкви впливає з Таїнства Євхаристії і проявляється в соборному (спільному) співслужінні Божественної Літургії, під час якої літургійно поминається церковна єрархія. Очолує це соборне співслужіння і євхаристійне сопричастя «Святіший Вселенський Архиєрей, папа Римський». За словами святого Теодора Студита, римський єпископ – «Богом піднесений пастир овець Христових, що має ключі від Царства небесного, камінь віри, на якому збудована Католицька Церква» (Послання 71 до Пасхалія, папи римського). Участь папи в соборності Церкви полягає в тому, що йому «належить вища влада на Вселенському Соборі» (Послання 188, до Лева папи). Я свідомо посилаюся на Святих Отців Церкви I тисячоліття християнства, щоб показати закоріненість примату єпископа Риму в святоотцівську традицію, а також вірність УГКЦ патристичному розумінню примату. До цього можу додати, що, завдяки сопричастю між УГКЦ і Римською Церквою, зберігається сопричастя між Церквами Сходу і Заходу і через те соборність (католицькість) Христової Церкви. Не являє Церква своєї соборності, якщо звужена тільки до Сходу чи тільки до Заходу.

Наша Церква сповідує апостольство Церкви Христової, служачи іншим Церквам тим даром, яким збагачена сама. Помісна харизма нашої Церкви полягає в тому, щоб допомагати іншим Церквам відкривати єдність із нами у вірі, визнавати благодатність Святих Таїнств і церковної єрархії, не боятися соборності в літургійному співслужінні, щоб таким чином явити Христову Церкву всьому творінню у славі одного Тіла Христового.

Виходячи саме з такого богослов'я Церкви, УГКЦ на початку 90-х років ХХ століття запропонувала відновити православно-католицьке сопричастя Царгородській Церкві, а в ХХІ столітті – православним конфесіям Української Церкви (УАПЦ, УПЦ КП, УПЦ МП). У наших пропозиціях Православні Церкви побачили не що інше, як новий варіант унії, тобто «західного полону» православ'я. На богословську пропозицію греко-католики отримали

небогословську, ідеологічну відповідь, побудовану не на еклезіології, а на конфесійних стереотипах. Адже «сопричастя Церков-Сестер» – зовсім не «нова унія», в якій одні Церкви залежні від інших. Щоб увійти в сопричасну єдність Тіла Христового, зовсім не потрібно одним Церквам відокремлюватись від інших – членів того ж Тіла Христового. А однак греко-католики чують від православних дивну тезу про те, що для єднання з ними греко-католикам потрібно розірвати єдність із римо-католиками. З цього приводу маємо питання: чому для з'єднання потрібно розділитись? Адже за цією формулою 1946 року було проведене «возз'єднання» греко-католиків з православними. Чи хто-небудь спробує описати еклезіологію Львівського «псевдособору»? Маю враження, що як у минулому, так і нині богословські пошуки єдності Церков підмінюються небогословськими обґрунтуваннями їхнього розділення.

Провівши межу між богослов'ям і тим, що ним не є, хочу на завершення уточнити саме поняття «богослов'я». Звичайно його вживають у двох різних значеннях – святоотцівському і схоластичному. Згідно зі Святими Отцями, богослов'я є спогляданням Пресвятої Тройці, згідно із схоластикою, богослов'я є системою правд віри, представлених у раціональний спосіб і з використанням науково опрацьованого термінологічного апарату. Богослов'я у першому значенні народжується з безпосереднього досвіду богоспількування, в другому – з постулатів раціонального мислення, які ведуть нас до віри в Бога. УГКЦ, духовне життя якої сягає корінням досвіду нерозділеного християнства, а також досвіду мучеництва за єдність Божих Церков, має в першому значенні слова колосальне за глибиною богослов'я. Постійні гоніння упродовж століть не дали змоги творити богословські школи. І якщо вважати богослов'ям не духовний досвід, а богословські статті та дисертації, то в порівнянні з Церквами, які мали благополучнішу історію, богослови УГКЦ написали набагато менше «трудів». Безперечно, впродовж останніх 20-х років наші богослови інтенсивно навчалися в найкращих богословських середовищах світу. Не підлягає сумніву, що створено добру інтелектуальну «базу» для писання численних «трудів». Для мене однак найбільш радісним є те, що існує величезний духовний досвід «преподобних і богоносних отців, мучеників, ісповідників» Київської Церкви як об'єктивна підстава розвитку нашого академічного богослов'я. Богослов'я Отців, київська патристика є найдорожчим національним надбанням, запорукою потужного богословського розвитку в майбутньому.

Статтю також опубліковано на блозі Дрогобицької Духовної семінарії на РІСУ.